

Magnificence, spectabiles, honorabiles, vážení členové Vědecké rady Slezské univerzity, dámy a pánové, vážení hosté!

Patřím ke generaci, která měla štěstí, že při vstupu do středoškolských škamen platil řád osvědčeného a snad se dá říci osvíceného školství první republiky. Kdybych to měl říci poněkud nadneseně, směli jsme čerpat i ze studnice zdánlivě mrtvých jazyků, jež tvořily pilíře starověké, středověké i novověké vzdělanosti. Když jsme jako terciáni vysedávali nad latinskými kompozicemi, leckterým z nás se vtírala do hlavičky pochybnost: k čemu jazyk, jímž se v moderním světě nedomluvíš? Teprve když jsme začali „rozum nabíratí“, i ti někdejší pochybovači děkovali dobrému osudu: budoucí lékaři, právníci, profesori srovnávací filologie, ale i ti, kdo se pustili do studia soudobých románských jazyků - a třebaže to může znít jako protimluv, i jazyka Williama Shakespeara.

A tady už se snad sluší povědět, že onou studnicí bylo pro mě reálné gymnázium v rodné Plzni a že jako sextán jsem se byť nepřímou záchytil šťastným drápkem Opavy. Tehdy totiž přišel z reálného gymnázia v Opavě Václav Čepelák, jemuž - a teď budu citovat ze XVI. roční zprávy Masarykova státního československého reálného gymnázia v Plzni za školní rok 1935/36 - „byl zdejší, tedy plzeňský, ústav určen od 1. září 1935 za trvalé úřední působišť“. Učil nás dějepisu a zeměpisu, až do oktávy byl naším třídním a imponoval nám nejen svými uznanostmi, svérázným způsobem výuky bez biflování podrobností, ale globálním chápáním světa i jeho dějin. Obtiskl se do nás, studentů. A já jsem si při psaní reportáží ze světa nejednou představoval svého pana profesora Čepeláka, jak kriticky hodnotí myšlenky a slova svého někdejšího žáka a sám si klade otázku - odevzdal jsem svým svěřencům maximum svých znalostí? Vy\bavil jsem je dostatečně do života?

Proč to říkám na této půdě? Žijeme v době nesmírné exploze vědeckých poznatků ve všech oborech. Znalosti z fyziky, chemie, přírodních i společenských věd, které získával student z první republiky právě tak jako student, který zasedl do lavic v sedmdesátých či osmdesátých letech, jsou dnes a denně zastíňovány množstvím vědeckých objevů a poznatků, za něž do povědomí širší světové veřejnosti vstupují většinou jen ti nejvýznamnější: nositelé Nobelových a podobných cen. A tady - domnívám se - platí ono latinské docendo discitur, vyučováním se člověk učí. Týká se to jak pedagoga, tak spisovatele (ať chce či nechce, svým publikovaným dílem je koneckonců též didaktik), ale i vědce, politika, managera, podnikatele. Všichni totiž - chtějí-li být úspěšní a držet krok se světem, kde nejčennější komoditou na trhu práce je lidský mozek - stojí před nezbytností průběžného doplňování, prohlubování a rozšiřování znalostí, být neustále à jour a dokonce v předstihu!

Snad mně, vážení, v téhle souvislosti dovolíte vzpomínku na květen 1965, kdy nás, Jiřího Hanzelku i mne, před hněvem tehdejších mocných zaštitilo prezidium Československé akademie věd udělením Zlaté plakety za zásluhy o vědu a lidstvo poté, co jsme předsedovi Akademie prof. Františku Šormovi, prezidentu republiky a některým námi určeným představitelům tehdejší stranovlády předložili výsledek svých politických, společenských i ekonomických pozorování z bezmála dvouletého pobytu v někdejší Sovětském svazu. Nelitostnou kritiku tamních poměrů v podobě tzv. Tajné zprávy č. 4. Její ruský překlad jsme tehdy s nemalým rizikem osobně odevzdali Leonidu Brežněvovi. Tento čin byl počátkem naší pozdější dvacetileté „klatby“ politické i autorské zakázanosti se všemi důsledky.

A tak mi spíš než výčet různých uznání zásluh od okamžiku, kdy spadly závory za totalitním režimem, dovolte poněkud nostalgickou či romantickou vzpomínku na první pozoruhodné ocenění, jemuž s uznaným úsměvem přihlížel jen hlouček lidí odlišné barvy pleti. 28. ledna

1948 jsme jako první vztyčili československou vlajku na vrcholu Kilimandžára. Dva dny nato, na jeho úpatí před penzionkem krajanů Lányových v Marangu, dva z našich černošských průvodců - ještě po půlstoletí si pamatují jejich jména: Sambonanga a Kimatare - upletli z kilimandžárských protěží věnce vítězství a nasadili nám je oběma, Jiřímu i mně, na naše tropické přílbice. Dodnes v dlaních cítím sametovou hebkost těch šedobílých okvětních plátků...

Dovolte mi v závěru, aby dojetí, které vyvolává atmosféra tohoto obřadu i nepřítomnost mého celoživotního parťáka Jiřího Hanzelky, v těchto chvílích upoutaného na nemocniční lůžko, neoslabilo zřetelnost a váhu mého poděkování za poctu, které se nám udělením Zlaté medaile Slezské univerzity dostalo. Povím už proto stručně, že si této pocty velice vážíme a všem, kdo k jejímu navržení a realizaci dali podnět, upřímně děkujeme. Vážíme si této pocty o to víc, že se nám jí dostává od instituce, který významným způsobem přispívá ke vzdělání a výchově mladé generace u nás.

Pedagogům, studentům i organizačním pracovníkům Slezské univerzity přeji náročné cíle a úspěchy v práci. Věřím, že z bran univerzity v Opavě a v Karviné budou vycházet lidé schopní přispět k řešení složitých problémů soudobého světa k prospěchu obecnému i prospěchu své země.